

Handläggare: Mari Yoda
Telefon: 08-508 281 63

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2013-02-05 p. 33

Rapport från tillsyn över biltvättanläggningar 2012

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna rapporten
2. Överlämna rapporten till verksamhetsutövarna i branschen samt till Svenska Petroleum och Biodrivmedel Institutet.

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Gustaf Landahl
Avdelningschef

Sammanfattning

Miljöförvaltningen utövar tillsyn över de fordonstvättar som finns inom staden. Sedan ett antal år tillbaka krävs veckoprovtagning av avloppsvattnet från anmälningspliktiga anläggningar. Även de mindre anläggningarna har förelagts att utföra veckoprovtagning. Kontrollen utförs för att säkerställa att oljeavskiljare och reningsanläggningar fungerar på ett godtagbart sätt och därigenom reducerar utsläppen av metaller och olja.

Väsentlig förbättring av utsläppsvärden gentemot förra året noteras, men fortfarande finns stora skillnader i reningsresultat mellan olika anläggningar och variationer inom den enskilda tvätten. Under året har fokus lagts på uppföljning och återkoppling till de verksamhetsutövare som haft dåliga provresultat. Detta har initierat ett arbete hos flera verksamhetsutövare med skilda typer av åtgärder och förbättrade rutiner.

För det framtida arbetet noteras att kontinuiteten i såväl tillsynsbesök som provtagning är fortsatt viktigt. Arbetet under 2013 kommer att fokuseras på verksamhetsutövarna kontroll och skötsel av oljeavskiljare. Arbetet kommer att ske med att förbättra kunskapsnivån vad

gäller kemikalier som används inom verksamheten och förbättrade redovisningar av provresultat.

Bakgrund

I Stockholm stad finns drygt 70 stycken tvättanläggningar för personbilar och tyngre fordon. De varierar mycket i storlek och finns i regel i anslutning till andra anläggningar som bensinstationer, bilverkstäder och parkeringsgarage. Knappt 60 av dessa anläggningar är anmälningspliktiga med mer än 5000 fordonstvättar per år. På 13 anläggningar tvättas mellan 2000 och 5 000 bilar per år och därutöver finns en rad verkstäder, rekonditioneringsfirmor etc. där tvätt förekommer i varierande omfattning.

Huvuddelen av de anmälningspliktiga anläggningarna är publika automatbiltvättar. Det finns också anmälningspliktiga anläggningar för tvätt av bussar och andra tyngre fordon samt hyrbilsfirmor etc. som tvättar mer än 5000 bilar per år. De mindre anläggningarna utgörs främst av bilverkstäder där man utför tvätt. I övrigt är det hyrbilsfirmor eller andra verksamheter där man tvättar sina bilar internt. På dessa mindre anläggningar sker tvätten ofta manuellt.

Totalt sett ligger antalet objekt inom branschen på samma antal som 2011. Något enstaka objekt har tillkommit, liksom något som har lagts ner. En satsning på tillsyn av små biltvättar gjordes under året och flera mindre, icke publika tvättar, som inte har biltvätt som huvudverksamhet har hittats under året. Dessa små tvättar ryms dock inom verkstadsbranschen och redovisas därför i den tillsynsrapporten.

Branschens miljöpåverkan består i utsläpp till vatten av metaller, oljeprodukter och organiska ämnen som kommer från bl.a. fordon, däck och tvättkemikalier.

Från 2006 och framåt har alla anmälningspliktiga verksamheter i Stockholms stad förelagts att utföra veckoprovtagning på det utgående renade vattnet. Sedan 2010 tar också de mindre tvättarna ett veckoprov.

Ett löpande föreläggande har fr.o.m. hösten 2011 meddelats alla anläggningar som tvättar mer än 5000 fordon per år. Företagen har förelagts att ta en eller två veckoprovtagningar beroende på resultaten av veckoprovtagningarna. För de anläggningar där genomförd provtagning visat goda resultat har förvaltningen bedömt att ett veckoprov under den hårdast belastade perioden, januari till mars, är tillräckligt. För de mindre anläggningarna har föreläggande om ett veckoprov meddelats.

Veckoprovtagningen innefattar krav på analys av bly, kadmium, krom, koppar, nickel, zink och olja. Riktvärdena som tillämpas anges av Svenska Petroleum och Biodrivmedel Institutet (SPBI) och baseras på de riktvärden som fanns i det nu upphävda allmänna råd (96:1) om fordonstvättar från Naturvårdsverket.

I övrigt består tillsynen av kontroll av hantering av kemikalier och avfall och efterlevnaden av egenkontrollföreläsningen. I tillsynen läggs även fokus på klimatfrågor. Vid tillsynsbesöken diskuteras hur företagen bidrar till att minska energianvändningen och utsläpp av växthusgaser.

Förvaltningens synpunkter

Resultat från provtagning och åtgärder

Analysresultat från provtagningar under vintern 2011/2012 redovisas i bilaga 1.

Under året har provresultat inkommit från 62 anläggningar.

Utav de kompletta provresultat som inkommit framgår att 24 anläggningar av 51, vilket motsvarar 47 %, klarar riktvärdena enligt föreläggandet. Under 2011 var motsvarande siffra 14 av 50 dvs. 28 %. Slutsatsen är nästan en fördubbling skett sedan förra året av de anläggningar som klarar riktvärdena enligt föreläggande. Det är främst de större bolagen som förbättrat sina provresultat jämfört med förra året.

Vid bedömning av provresultaten används Svenska Petroleum och Biodrivmedel Institutets (SPBI) riktvärden för nya anläggningar som anger följande maximala föroreningsmängder per tvättad personbil:

- Samlingsparameter (bly, krom & nickel) 5 mg/fordon
- Kadmium 0,10 mg/fordon
- Zink 50 mg/fordon
- Mineralolja 2,5 g/fordon

Ovanstående kompletteras med Stockholm Vattens riktvärde för koppar som är 30 mg/fordon.

För anläggningar för tvätt av tunga fordon accepteras tre ggr så höga värden.

Vid bedömningen av analyssvaren tas hänsyn till felmarginaler på analysresultaten.

Den parameter som många anläggningar har problem med att klara är riktvärdet för zink. Många anläggningar har också svårt att klara riktvärdet för samlingsparametern för bly, krom och nickel. Glädjande är att de flesta klarar riktvärdet för kadmium som är en av de metaller som är prioriterad att minimera i slammet. De högst prioriterade parametrarna ur miljösynpunkt är förutom kadmium, samlingsparametern för bly, krom och nickel, samt olja.

Under året har större tyngd lagts på att komma tillrätta med höga utsläppsvärden.

Anläggningar som överskridit riktvärdena har uppmanats att utreda orsaken till de höga

värdena samt att vidta åtgärder. Det har lett till att flera anläggningar har arbetat med att se över deras oljeavskiljare med tillhörande ledningar. Några verksamhetsutövare har låtit besiktiga deras oljeavskiljare. Vid en av anläggningarna upptäcktes att oljeavskiljaren läckte, vilket har lett till att marken sanerats och att en helt ny typ av reningsanläggning installeras .

Även egenkontrollen och rutinerna kring vattenprovtagningen förbättras.

Många anläggningar har också sett över kemikalieanvändningen och/ eller trimmat in reningsanläggningen genom ex. byte av fällningskemikalier eller justering av pH.

Ytterligare exempel på åtgärder är att flera fordonstvättar kommer att installera nya reningsanläggningar. Shell kommer att byta ut reningsanläggningarna på samtliga sina stationer. Några stationer kommer även att få en ny tvätt.

Framtida krav på provtagning

Miljöförvaltningens uppfattning är att tillsynen av biltvättar är fortsatt viktig i arbetet med att minimera spridningen av framför allt metaller. Provtagningen av avloppsvattnet är ett sätt att verifiera verksamhetsutövarnas egenkontroll och skötsel av anläggningen. Men främst visar det om anläggningen klarar de utsläppskrav som ställs på anläggningen.

Förvaltningens inriktning är att skötseln av och funktionen hos anläggningen ska styra kraven på provtagning. Detta gäller såväl stora som små anläggningar och man har tänkt sig att de anläggningar som visat att de har korrekt dimensionerade anläggningar, väl fungerande egenkontroll och klarar riktvärdena medges provtagning med längre intervall. Vid nyanmälan av tvättanläggningar, och när anmälningspliktiga verksamheter får nya verksamhetsutövare, avser förvaltningen även fortsättningsvis att kräva två veckoprover under vintersäsongen. Med veckoprover menas provtagning under sju dygn i följd.

Sedan 2011 har förvaltningen förelagt alla anläggningar som tvättar mer än 5000 fordon per år och föreskrivit en eller två veckoprovtagningar, utan tidsbegränsning, beroende på resultaten av veckoprovtagningarna. För de anläggningar där genomförd provtagning visat goda resultat har förvaltningen bedömt att ett veckoprover under den hårdast belastade perioden, januari till mars, är tillräckligt. För de mindre anläggningarna har föreläggande om ett veckoprover meddelats.

Provtagningsfrekvensen framöver för de mindre tvättarna har ännu inte kunnat fastslås eftersom underlaget inte ansetts tillräckligt. Flera mindre anläggningar har dessutom redovisat överskridna värden i sina redovisningar av vattenprovtagningen. Dessa anläggningar vidtar åtgärder för att komma tillrätta med de höga utsläppsvärdena och nya provtagningar behövs för att kunna kontrollera effekterna av åtgärderna.

Under de senaste åren har tillsynen av biltvättarna, förutom årliga besök, i huvudsak varit inriktad på att få in de provresultat som verksamhetsutövarna har förelagts att komma in med. Under årets tillsyn har fokus lagts på åtgärder för att komma till rätta med överskridna utsläppsvärden. Detta kommer även fortsättningsvis att ske.

På många anläggningar har man tidigare inte kunnat utläsa någon tydlig trend mot bättre provresultat, trots löpande provtagningar under flera år. Resultaten har visat sig variera från år till år. Under året har dock fler anläggningar än tidigare klarat riktvärdena och det finns också ett antal anläggningar som under flera år i rad klarat riktvärdena för avloppsvatten.

För att kunna tolka provresultaten och göra en bedömning av vilka åtgärder som krävs, förutsätts att det utöver själva analysresultaten finns annan relevant information om anläggningen, provtagningsförfarande etc. Analysresultaten påverkas av en mängd olika faktorer som t.ex. typ av rening på anläggningen, vilken kemikalieförbrukning anläggningen har, recirkulationsgrad för tvättvattnet, användning av petroleumbaserade avfettningsmedel, var provtagningspunkten sitter mm.

Miljöförvaltningen konstaterar att rapporteringen av provresultaten ofta brister vad gäller t.ex. information om bl.a. de ovan nämnda faktorerna. Med en förbättrad rapportering ökar förvaltningens möjlighet att bistå verksamhetsutövarna i att tolka provresultaten och bedöma vilka eventuella åtgärder som krävs.

Det är också viktigt att så snabbt som möjligt vidta åtgärder om de redovisade utsläppen överskrider riktvärdena. Detta försvåras av att tiden är lång från att prover tas till att resultat redovisas. Det effektivaste sättet att utnyttja de två veckoprovtagningarna vore att resultatet från den första veckoprovtagningen redovisades så snart analysresultaten är klara. Om riktvärdena inte klaras efter första provtagningsveckan, ska åtgärder vidtas. Det andra veckoprovet kan då fungera som en kontroll av effekterna av vidtagna åtgärder.

Förvaltningen har under året konsekvent gett företag med brister i redovisning återkoppling på detta. En dialog förs med vissa bolag och frågan har också tagits upp vid inspektionstillfällena. Även möjligheten att utnyttja den andra provtagningsveckan som kontroll har kommunicerats med verksamhetsutövare som överskridit riktvärdena.

Det finns även svårigheter att komma tillrätta med dåliga utsläppsvärden när olika företag sköter tvätt, rening och kemikalier. På vissa anläggningar utförs skötsel och drift av själva tvätten av ett företag och reningsanläggningen av ett annat. I vissa fall hanteras kemikalierna av ett tredje företag. I dessa fall, där olika företag ansvarar för olika delar i tvätt och reningsprocessen, är det svårt att få en överblick. Möjligheten att påverka reningsresultatet minskar eftersom de olika processerna händer ihop. Förvaltningen ser dock att fler anläggningar nu väljer att upphandla ett totalavtal med ett företag som hanterar både tvätt,

kemikalier och rening. Som exempel kan nämnas att WashTec kommer att ta över tvättverksamheten på alla Shell/7-eleven stationerna i Stockholm.

Erfarenheter från tillsynen

En viktig erfarenhet från tillsynen under året är att återkoppling och uppföljning är viktiga verktyg för att driva på verksamhetsutövarna att vidta åtgärder. Men det är också i kombination med verksamhetsutövarnas egna drivkrafter och miljöengagemang som arbetet drivs framåt. Genom att ge återkoppling och uppmana till att t.ex. utreda och upprätta åtgärdsplaner spelar förvaltningen en viktig roll för att initiera ett arbete hos verksamhetsutövarna. Under året har det bidragit till att många verksamhetsutövare lagt ner stort arbete på att vidta åtgärder för att komma tillrätta med dåliga utsläppsvärden. Detta arbete som verksamhetsutövarna lägger ner och den kunskap som förvaltningen därigenom får om olika problemlösningar etc., går tillbaka till verksamhetsutövarna genom att förvaltningen bättre kan bistå dem i bedömningen av vilka eventuella åtgärder som krävs och kunna ge goda exempel.

En generell iakttagelse från förvaltningens sida är att kontinuiteten i provtagningen och tillsynen har positiva effekter. Det ökar verksamhetsutövarnas medvetenhet om hur anläggningarna fungerar och skapar bättre rutiner kring skötsel och kontroll, vilket resultaten från provtagningarna också visat. Många företag som har bra provresultat ser det också som ett kvitto på att de sköter deras anläggning på ett bra sätt. De regelbundna tillsynsbesöken bidrar till bättre relationer med verksamhetsutövarna.

Förvaltningens målsättning är att alla anmälningspliktiga verksamheter ska besökas varje år. De mindre fordonstvättarna besöks var tredje år. Under 2012 har i stort sett alla inspektioner genomförts som planerats enligt tillsynsplanen. Totalt har 52 anläggningar besökts under året.

De vanligaste bristerna vid inspektionerna på de större anläggningarna har historiskt varit felaktig kemikalieförvaring och bristande egenkontroll. Fortfarande är det de bitarna som förvaltningen oftast har synpunkter på trots att förbättringar skett under åren.

Flera verksamhetsutövare har saknat en fullständig kemikalieförteckning. Behov finns att höja kunskapsnivån hos verksamhetsutövarna vad gäller kemikalier som används inom verksamheten. Syftet med kemikalieförteckningen är att den bl.a. ska vara ett verktyg vid arbetet kring substitution av farliga kemiska ämnen. Många tar extern hjälp för att sätta ihop kemikalieförteckningen. Den blir då lätt en skrivbordsprodukt som verksamhetsutövarna själva inte arbetar med.

Egenkontrollen är något som förvaltningen och verksamhetsutövarna arbetar fortlöpande med, eftersom det är ett levande system som kontinuerligt behöver anpassas till verksamheten och

uppdateras vart efter förändringar sker. Många gånger finns brister i rutiner vid ex. byte av personal.

På mindre anläggningar har rutiner kring skötsel av oljeavskiljaren varit en vanlig brist. De flesta mindre anläggningar saknar kompletterande rening. För att minimera utsläpp av metaller och olja är det viktigt med en god skötsel av oljeavskiljaren.

Stort stöd behövs på de mindre anläggningarna vad gäller arbetet med egenkontroll.

När det gäller energifrågan varierar arbetet mycket mellan de olika bolagen och verksamhetsutövare. Spannet rör sig från verksamhetsutövare som inte funderat kring energifrågor till de som lagt ner mycket arbete med ex. energikartläggning och nya installationer. Generellt kan sägas att de större bolagen kommit längre i arbete med energieffektivisering. Shell/7-eleven arbetade under 2010 med ett landsomfattande projekt kallat Wattjakten. Statoil har arbetat med ett projekt där de installerat ett energisparande system, LumiSmart, på några av deras anläggningar. Resultatet visar att de sparat upp till 50 % i belysningskostnader på dessa anläggningar. OKQ8 har lanserat Europas första hållbara station. Stationen ligger i en annan stockholmskommun men förhoppningsvis kan erfarenheter från anläggningen utnyttjas och implementeras på stationerna i Stockholm Stad.

Från branschorganisationens, SPBIs sida arbetar man med att komma tillrätta med problem med förhöjda utsläppsvärden och kunna ge stöd till sina medlemmar. Bl.a har organisationen låtit utreda status inom branschen och försöka identifiera orsakssamband vid dåliga utsläppsvärden. Förvaltningen har deltagit i flera möten med SPBI, där vi fått ta del av deras arbete.

Erfarenheter i korthet

- Väsentlig förbättring vad gäller utsläppsvärden.
- Arbete sker med att komma till rätta med överskridna utsläppsvärden.
- Behov av ökad kunskap hos verksamhetsutövarna om de kemikalier som används inom verksamheten.
- Arbete med energifrågan varierar mellan olika verksamhetsutövare.
- Fortsatt stort behov av stöd till de enskilda verksamhetsutövarna.

Övriga aktiviteter inom branschen under 2012

Under året har de handläggare som arbetar med branschen deltagit i flera kompetenshöjande aktiviteter.

- Studiebesök på OKQ8s hållbara station i Häggvik. Stationen lanseras som Europas första hållbara drivmedelsstation och drivs med minsta möjliga miljöpåverkan. Stationen är t.ex. byggd av hållbara material, bergvärme och solceller används som energi källor och regnvatten används till fordonstvätten.
- Deltagit i kurs om vattenprovtagning. Kursen innehöll bl.a. information om vanligaste provtagningsmetoderna, hur hantering av prover ska ske och olika felkällor vid provtagning och analys.
- Fältstudie av vattenprovtagning. Förvaltningen har följt med WSP vid provtagning och fått se hur en vattenprovtagning kan gå till.
- Deltagit i seminarium om standarden för oljeavskiljare SS-EN 858.

Framtida tillsyn och aktiviteter under 2013

Tillsyn 2013

Tillsynen på biltvättarna kommer att fortlöpa som tidigare med årliga tillsynsbesök på de större anläggningarna och besök var tredje år på de mindre anläggningarna. Fortsatt fokus kommer att riktas på att vidta åtgärder vid dåliga provresultat på avloppsvattnet. Energifrågan kommer fortsättningsvis att följas upp vid tillsynen.

Förvaltningen kommer att arbeta vidare med att söka efter fler företag som utför tvätt av fordon. Det finns troligtvis fler mindre biltvättar och transportfirmor etc. som inte finns registrerade i förvaltningens tillsynsregister. Detta är ett arbete som sker kontinuerligt.

Utöver den löpande tillsynen kommer, under år 2013, arbetet med ställningstagande kring krav på reningsutrustning och provtagningsintervall för de mindre anläggningarna att fortgå.

På kemikalie sidan kommer tillämpning av utbytesprincipen vad gäller kemikalierna inom verksamheten att följas upp. Det kan också bli aktuellt att diskutera med de verksamhetsutövarna som säljer bilvårdsprodukter på ex. bensinstationerna, att se över dessa. Många stationer arbetar mycket med intrimning av deras reningsanläggningar och anpassar tvättkemikalier för att passa reningsanläggningarna. Det kan påverka reningen negativt om kunderna tar på extra avfettning eller liknande som de köper i butiken, innan de åker in i tvätten.

Under det kommande året kommer fokus läggas på skötsel och kontroll av oljeavskiljare. Många verksamhetsutövarna har endast oljeavskiljare som rening och har dessutom dålig koll i allmänhet på oljeavskiljaren. Förvaltningen kommer att göra en fördjupad undersökning om hur verksamhetsutövarna kontrollerar och sköter oljeavskiljarna. Det kan röra sig om

tömningsfrekvens, kontroll av larm och hur larmet används och om någon besiktning har gjorts på oljeavskiljaren.

Branschen kommer fr.o.m. 2013 att vidgas och utökas med 14 stycken depåer för tåg och bussar. På depåerna är tvätt av fordon en stor del av verksamheten med liknande miljöpåverkan och problemställningar. Kunskapsuppbyggande och kompetensutveckling kommer att behövas om depåer och arbete med kravnivå för utsläppsvärden etc.

Framtida tillsyn och aktiviteter

En kartläggning av behovs av verksamheter där man erbjuder tvätt av fordon på platser som inte är avsedda för tvätt, som t.ex. på parkeringsplatser. Där rinner tvättvattnet ut i närmaste avloppsbrunn utan rening. Möjligheten att bedriva tillsyn på dessa verksamheter behöver utredas. Det är viktigt att förvaltningen, så långt möjligt, fångar upp alla verksamhetsutövare inom branschen för att minimera utsläpp av icke önskade ämnen i avloppsvattnet. Men det är även viktigt ur konkurrenssynpunkt att alla verksamheter inom branschen behandlas lika.

Andra aktiviteter framöver är att undersöka om den s.k. Järfällamodellen kan tillämpas i Stockholm. I Järfälla kommun har man haft ett samarbete mellan kommunen, Stockholm Vatten AB och vissa tvättanläggningar. Kommunen och SVAB har gått ut med information till allmänheten med rekommendation om att tvätta bilen på anläggningar med biltvätt. Biltvättsbolagen har erbjudit tvätt till rabatterat pris. Detta är ett bra sätt att få privatpersoner att tvätta sina bilar på biltvättar. Många boende i villaområden tvättar sina bilar på garageuppfarter och på gatan, vilket kan medföra att metaller och andra skadliga ämnen hamnar i närmaste recipient eller vattendrag. Ett sådant samarbete gynnar både miljön och de företag som investerat i dyra tvätt- och reningsanläggningar.

Ett alternativ till Järfällamodellen kan vara en bred informationskampanj riktad mot privatpersoner om biltvätt på gatan, liknande den som Miljösamverkan Västra Götaland(MVG) har genomfört under 2012. MVG har tagit fram ett informationspaket om miljöeffekterna från biltvätt på gatan som spridits via för allmänheten välkända informationskanaler som kommunernas hemsidor, lokaltidningen och bibliotek.

Ett etablerat samarbete behövs med andra stockholmskommuner för att verka för en samsyn av kravnivå på biltvättanläggningar. För de mindre anläggningarna är det också viktigt att hitta en miljömässigt motiverad kravnivå vad gäller reningsutrustning och provtagning.

Sammanfattning av framtida tillsyn

- Tillsynsintervallen med årliga besök för de anmälningspliktiga verksamheterna och treårsintervall för de mindre anläggningarna behålls.
- Fortlöpande ställa krav på åtgärder vid avvikande provresultat
- Fastställa provtagningsintervall för de mindre anläggningarna.
- Fokus på skötsel av oljeavskiljare, eventuellt med krav på besiktning.
- Vid anmälan av nya verksamheter/nya verksamhetsutövare sker tillsynsbesök där anläggningen går igenom och information om myndighetens krav på branschen ges. Nedlagd tid debiteras.
- Undersöka om tillsyn kan bedrivas av ambulerande biltvättar.
- Arbeta med information mot privatpersoner ang. biltvätt på gatan.

Slut

Bilagor

Bilaga 1 Tabell över provresultaten från vintersäsongen 2011/2012